

Statsråd Monica Mæland
Nærings- og fiskeridepartementet
postmottak@nfd.dep.no

Oslo, 5. august 2016

Regjeringens tiltak for å styrke konkurransen i dagligvaremarkedet

Dagligvareleverandørenes forening (DLF) og NHO Mat og Drikke viser til de tiltakene regjeringen har foreslått for å styrke effektiviteten og konkurransen i verdikjeden for mat, jf. pressemelding fra Nærings- og fiskeridepartementet 15. mars 2016. På vegne av våre medlemsbedrifter, vil vi kommentere de fire tiltakene knyttet til meldeplikt, informasjonsutveksling, etableringshindre og inngrepshjemmel. Vi vil også fremme behovet for å gi Konkurransetilsynet hjemmel til å gi påbud om tilgang til distribusjonsnettverk. I det nedenstående gir vi en kort oppsummering av våre synspunkter.

Vi ber videre om et møte med næringsminister Monica Mæland for å kunne utdype våre vurderinger nærmere.

Bakgrunn

Som representanter for produsenter og leverandørene i det norske dagligvaremarkedet og norsk mat- og drikkenæring, ser vi positivt på regjeringens tiltak som ledd i oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak om å styrke effektiviteten og konkurransen i verdikjeden for mat. I Innst. 8 S (2015-2016), om bevilgninger på statsbudsjettet, erkjenner et flertall i næringskomiteen, bestående av medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, «... at det er krevende konkurranseforhold i hele verdikjeden for mat i Norge, herunder knyttet til høy og dels økende konsentrasjon på leverandør- og distribusjonsleddet kombinert med økende vertikal koordinering og integrasjon mellom leddene.»

En velfungerende konkurranse både mellom dagligvarekjedene, mellom leverandører og effektive forhandlinger mellom dagligvarekjedene og leverandørene er sentrale forutsetninger for å sikre effektiviteten i verdikjeden for mat. Et svært konsentrert marked for dagligvarer med tre dagligvarekjeder skaper særlige utfordringer for konkurransen i hele verdikjeden.

Som en del av regjeringens innsats for å styrke konkurransen og effektiviteten i verdikjeden har Konkurransetilsynet varslet at tilsynet vil skjerpe kontrollen med dagligvarekjedene, og har i den anledning varslet to nye tiltak; utvidet informasjonsplikt ved fusjoner og oppkjøp og en kartlegging av informasjonsutvekslingen mellom dagligvarekjedene.

Meldeplikt ved fusjoner og oppkjøp

En utvidet informasjonsplikt ved fusjoner og oppkjøp skal primært sikre konkurransen i små lokale markeder. Kanskje viktigere er kjedenes konkurranseflater på nasjonalt nivå, og ikke minst potensielt redusert konkurranse i verdikjeden ved en stadig sterkere vertikal integrering mellom dagligvarehandel, grossist- og distribusjonsvirksomhet og produksjon. DLF og NHO Mat og Drikke etterlyser derfor større oppmerksomhet mot potensielle konkurransehemmende virkninger av den

økte konsentrasjonen vertikalt i verdikjeden i dagligvaremarkedet, herunder virkningene av at kjedene etablerer seg som konkurrenter til sine leverandører gjennom oppkjøp eller gjennom avtaler om produksjon av produkter som tilbys som kjedenes egne merkevarer (EMV), og videre at kjedene i all hovedsak også kontrollerer grossist- og distribusjonskanalene.

Vi mener videre at effekter i det totale markedet for dagligvarer som omfatter dagligvarebutikker, serveringssteder, offentlige institusjoner, kiosker, bensinstasjoner og e-handel, bør inkluderes i en vurdering.

Utveksling av informasjon mellom kjedene

Hverken DLF eller NHO Mat og Drikke har grunn til å tro at det forekommer konkurranseskadelig koordinering mellom dagligvarekjedene. DLF og NHO Mat og Drikke legger til grunn at de endringer Konkurransetilsynet initierte i 2007 i AC Nielsens avtaler med dagligvarekjedene brakte disse avtalene i overensstemmelse med konkurranseloven.

Skulle Konkurransetilsynet avdekke at det foreligger andre former for informasjonsutveksling som har skadelige virkninger legger DLF og NHO Mat og Drikke til grunn at det gripes inn mot slik atferd om den er i strid med konkurranseloven. Dersom Konkurransetilsynet avdekker informasjonsutveksling som er skadelig men som tilsynet ikke har adekvate virkemidler for å bekjempe, legges det til grunn at tilsynet vil fremme forslag til Nærings- og fiskeridepartementet om lov eller forskrift som kan avbøte slike skadevirkninger.

Etableringshindre

Det er viktig at Konkurransetilsynet innenfor de eksisterende, konkurranserettslige rammer treffer effektive tiltak for å sikre bedre rammevilkår for konkurransen. Enda viktigere er allikevel at regjeringen vurderer nye rettslige virkemidler for å kunne gripe inn mot forhold som ikke effektivt kan reguleres med eksisterende virkemidler.

DLF og NHO Mat og Drikke er positive til at regjeringen innhenter en ekstern og faglig uavhengig vurdering av hvilke forhold som hindrer nyetableringer i dagligvaremarkedet, forutsatt at en slik vurdering følges opp av konkrete tiltak som bedrer rammebetingelsene for, og oppmuntrer til, nyetableringer. Et mulig tiltak i denne forbindelse er å gripe inn mot bindinger som aktører uten landsdekkende grossistvirksomhet blir pålagt i avtaler med de tre kjedene som har egen grossistvirksomhet. Dette gjelder detaljistkjeder med egne butikker, men også internettbaserte matbutikker. Disse er i stor grad avhengig av avtaler med de landsdekkende dagligvarekjedene for leveranser av dagligvarer. En større frihet til å kunne velge også andre løsninger, f.eks. leveranser direkte fra dagligvareleverandørene, vil kunne bedre konkurransen i hele verdikjeden.

Inngrepshjemmel

Regjeringen har varslet at den ønsker å undersøke om det er mulig i konkurranseretten å gi Konkurransetilsynet en inngrepshjemmel mot ensidige handlinger som kan være konkurransebegrensende, selv om aktørene ikke er dominerende. DLF og NHO Mat og Drikke er av den oppfatning at konkurranseloven gir en slik mulighet i dag gjennom forskriftshjemmelen i konkurranseloven § 14. DLF og NHO Mat og Drikke vil støtte et arbeid med å identifisere konkrete typer atferd som kan omfattes av en slik inngrepshjemmel. I denne anledning kan regjeringen trekke atskillige veksler særlig på Dagligvarelovutvalgets arbeid, ledet av professor Erling Hjelmeng. Dagligvarelovutvalget identifiserte flere typer atferd som kan reguleres for sikre effektivitet i

verdikjeden for mat og for å fremme konkurransen (NOU 2013:6). I denne forbindelse kan det også vises til arbeidet i regi av Europakommisjonen med Unfair Trading Practices (UTPs). Deler av dette arbeidet er også relevant for Norge.

Tilgang til distribusjonsnettverk

DLF og NHO Mat og Drikke vil særlig fremheve at en avgjørende faktor av betydning for konkurransen i dagligvaremarkedet er tilgangen til distribusjonsnettverk. For å fremme konkurransen i markedet bør Konkurransetilsynet gis hjemmel til å gi påbud om tilgang til distribusjonsnettverk. Konkurransetilsynet bør videre gis hjemmel til å forby et foretak å overta distribusjon og tilgrensende aktiviteter fra leverandørene for å sikre eksistensen av distribusjonsnettverk som er uavhengige av og kan konkurrere med de vertikalt integrerte dagligvarekjedene.

Vennlig hilsen
NHO Mat og Drikke

Petter Haas Brubakk
Adm. direktør

Dagligvareleverandørenes
forening

Helge Hasselgård
Adm. direktør